

Ομιλία στο Β' Συνέδριο
20-23/9/1990

Το όραμα του ΠΑΣΟΚ για μιά σοσιαλιστική διακυβέρνηση πολλών τετραετιών και μιά σταθερή πορεία προς μιά άλλη οργάνωση της κοινωνίας δεν πραγματοποιήθηκε. Η φθορά ήρθε γρήγορα και μοιάζει, δυστυχώς, να έχει μονιμώτερο χαρακτήρα. Γιατί; Θα ξεχωρίσω τρείς από τις αιτίες της διάφευσης των προσδοκιών μας : τον τρόπο άσκησης της εξουσίας, την ηθική αντίληψη που κράτησε και τέλος τον τρόπο λειτουργίας του κόμματος.

Ακολούθησαμε ως προς τον τρόπο άσκησης της εξουσίας, τα χνάρια της Δεξιάς. Δεν εφαρμόσαμε μακροπρόθεσμες στρατηγιές για την αντιμετώπιση των προβλημάτων της ελληνικής κοινωνίας αλλά ευκαιριακές πολιτικές. Διατηρήσαμε τις πελατειακές σχέσεις μεταξύ κυβέρνησης - βουλευτών - ψηφοφόρων. Πραγματοποιήσαμε επιλεκτικές παροχές, μικροπολιτικά προσδιορισμένες προνομιακές ρυθμίσεις, ασπαστήκαμε τη θεωρία του πολιτικού κόστους.

Κυρίαρχο αξίωμα στην αντίληψη για την ηθική συμπεριφορά ήταν ότι η κυβέρνηση και το κόμμα έχουν σε κάθε περίπτωση δίκιο και πρέπει να δικαιολογούνται. Έπρεπε να συγκλονιστεί ολόκληρη η χώρα για τις σχέσεις των στελεχών μας με την Τράπεζα Κρήτης για να εξαναγκαστεί σε αποχώρηση ο αντιπρόεδρος της Κυβέρνησης. Όσοι είχαν επισημάνει την ανάγκη μιάς άλλης στάσης απέναντι στους οικονομικούς παράγοντες είχαν αντιμετωπιστεί τότε ως αποστάτες ύποπτοι και παραμένουν και σήμερα, Ξεχάσαμε ότι η αριστερή στάση είναι μιά στάση που δεν αποδέχεται συναλλαγή.

Το κόμμα λειτούργησε με βάση την αρχή του συγκεντρωτισμού παρ'όλες τις διαβεβαιώσεις για δημοκρατικές διαδικασίες. Ο συγκεντρωτισμός έπνιξε νέες απόψεις, τη δημιουργικότητα και τη δυναμική του Κινήματος. Καλλιέργησε την προσαρμοστικότητα, την υποταγή και κατέστησε αδύνατη την πρωτοβουλία των στελεχών. Αφανή και αδιάφανα κέντρα εξουσίας καθόρισαν τη δράση μας. Σήμερα στην αντιπολίτευση δεν έχουμε ξεπεράσει τις επιπτώσεις αυτών των πρακτικών.

Μοιάζουμε αναποφάσιστοι για τον τρόπο άσκησης της αντιπολίτευσης. Για μερικούς αρκεί να καταγγέλουμε την κυβέρνηση. Προγράμματα και επιλογές αποτελούν στοιχεία που πρέπει να αποφευχθούν. Μπορούν να διώκουν ψηφοφόρους. Η κυβέρνηση πρέπει να επωμίζεται το πολιτικό κόστος. Όμως ο σοσιαλισμός είναι επιλογές, ιεραρχήσεις, πρόγραμμα. Δεν κερδίζουμε αξιοπιστία με κραυγές διαμαρτυρίας αλλά με προτάσεις, με πολιτικές που πείθουν ότι μπορεί κυρίως να είμαστε δημιουργικοί. Έχουμε υποχρέωση να συσπειρώσουμε μιά πλειοψηφία σε θέσεις και όχι σε αρνήσεις.

Μοιάζουμε αναποφάσιστοι άν θέλουμε να διαμορφώσουμε μιά δημοκρατική και σοσιαλιστική πολιτική. Έννοιες και αρχές που θα έπρεπε να αποτελούν κατευθύνσεις της πολιτικής μας συναντούν δυσπιστία και άρνηση : Ο εκσυγχρονισμός, η συμμετοχή, η κοινωνικοποίηση, ο ορθολογισμός. Ο σοσιαλισμός είναι για πολλούς μιά άχρωμη, ουδέτερη απέναντι στην κοινωνία αντιδεξιιά τοποθέτηση και τίποτε παραπάνω. Ο σοσιαλισμός μοιάζει να μην αποτελεί πια εντολή για παρέμβαση στη λειτουργία της κοινωνίας με νέους ρυθμούς, νέες διαδικασίες και νέες προοπτικές για το άτομο. Τους συνεταιρισμούς, το μόνο εργαλείο για μιά νέα μορφή κοινωνικών σχέσεων στην ύπαιθρο, το αντιμετωπίζουμε πιά με δυσπιστία και απόσταση.

Για πολλούς το κομματικό τους συμφέρον ταυτίζεται ακόμη με το ηθικό και επιβεβλημένο. Από ορισμένες κατευθύνσεις πνέει άνεμος διχαστικής νοοτροπίας. Κατονομάζουν εχθρούς στο κόμμα, εχθρούς που πρέπει να εξοντωθούν με κάθε μέσο. Ο σοσιαλισμός συνεπάγεται αντικειμενικότητα και σεβασμό της αξιοπρέπειας του άλλου, συνεπάγεται πλουραλισμό απόψεων, διάλογο και σύνθεση που προκύπτει μέσα από την αντιπαράθεση γνώμων. Το Κίνημά μας θα γίνει ακόμη πιο φτωχό σε ιδεολογία και σε πρόσωπα άν επικρατήσουν τέτοιες ολοκληρωτικές νοοτροπίες.

Μοιάζει μερικοί να ξεχνούν, ότι αποστολή ενός σοσιαλιστικού κόμματος είναι να εκπαιδεύει, να χαράσσει πρότυπα, να διαμορφώνει την ηθική αντίληψη. Επιχειρηματολογούν: "Η Δεξιά τόσα και τόσα έκανε. Θα σταθούμε στις βλακείες των δικών μας". Το τι έκανε η Δεξιά δεν μας ενδιαφέρει καθόλου. Εμείς κρίνουμε τη στάση των στελεχών μας με βάση τις δικές μας αρχές και αξίες. Αλλιώς δεν θα μπορέσουμε να διαμορφώσουμε μιά νέα κοινωνία.

Υπάρχει τέλος αμφιβολία και αντιπαράθεση για την πολιτική μας τακτική. Χάσαμε τα τελευταία χρόνια την απήχησή μας στα μεσαία στρώματα, ακόμη χειρότερο χάσαμε την επιρροή μας στη νεολαία. Ο λόγος μας δεν πείθει. Κι όμως μερικοί επιμένουν, ότι χρειάζεται ακόμη περισσότερη απλούστευση και ένταση στις αντιπαράθεσεις μας κι αρνούνται διάλογο και προγράμματα. Θέλουμε ένα κόμμα που θα κρατά συσπειρωμένο με τύμπανα πολέμου ένα 35% ή θέλουμε ένα κόμμα πλειοψηφίας; Η πλειοψηφία κερδίζεται μόνο αν προσέξουμε τους προβληματισμούς και τις αμφιβολίες εκείνων που έφυγαν.

Τα ερωτήματα που πρέπει να μας απασχολήσουν είναι με ποιές κοινωνικές δυνάμεις θα στηρίξουμε ένα πρόγραμμα σοσιαλιστικού εκσυγχρονισμού και με ποιό τρόπο το ΠΑΣΟΚ θα επανακτήσει την κοινοβουλευτική πλειοψηφία για να εφαρμόσει ένα τέτοιο πρόγραμμα. Θα αποκτήσουμε πλειοψηφία και θα εφαρμόσουμε το πρόγραμμά μας αν εντάξουμε όλες τις δυνάμεις της εργασίας σε μιά κοινή στρατηγική για να πετύχουμε την ενσωμάτωση της χώρας μας στο διεθνές περιβάλλον χωρίς τριβές και να μετασχηματίσουμε την κοινωνική δομή ώστε ν' αυξήσουμε την ανταγωνιστικότητα της κοινωνίας μας. Η στρατηγική αυτή θα προκύψει από ένα συνεχή διάλογο με τους κοινωνικούς φορείς από μιά μόνιμη προσπάθεια εξισορρόπησης αντιθέσεων και σύγκλισης διενδίκησης, που πρέπει ν' αρχίσει αμέσως.

Το ΠΑΣΟΚ εκπροσωπεί ένα κοινωνικό χώρο, του οποίου αποτελούν οι ομάδες εκείνες του πληθυσμού που θέλουν την αλλαγή στην κοινωνία. Το ΠΑΣΟΚ εκπροσωπεί ένα πολιτικό χώρο που αγωνίστηκε και αγωνίζεται για περισσότερη δημοκρατία, κοινωνική δικαιοσύνη, πρόοδο και ανάπτυξη. Γι' αυτό και το μέλλον θα ανήκει στο ΠΑΣΟΚ, εφόσον διαμορφώσει μιά πρόταση για τον σοσιαλιστικό εκσυγχρονισμό της ελληνικής κοινωνίας. Για να κερδίσουμε την πλειοψηφία χρειάζεται συστηματικός σχεδιασμός και προγραμματισμένη προσπάθεια. Χρειάζεται να ξεφύγουμε από τις συνθηματολογίες που δημιουργούν αναμονές χωρίς σχέση με την πραγματικότητα από τις ψηφοθηρικές σκοπιμότητες. Το έργο αυτό της εκπόνησης ενός συγκεκριμένου προγράμματος ταιριάζει σε ένα σοσιαλιστικό κίνημα που πιστεύει στη συνειδητή κατεύθυνση των κοινωνικών εξελίξεων με μιά υπεύθυνη και προγραμματισμένη πολιτική. Το έργο αυτό ας το ξεκινήσουμε τώρα με το Συνέδριο. Για έναν άνθρωπο και πολίτη πιο ελεύθερο, μια νέα κοινωνία, κοινωνικά δίκαιη και δημοκρατική, για μιά Ελλάδα ανταγωνιστική στο παγκόσμιο περιβάλλον.